

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Козарезова Ірина Олегівна

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент Безлюдна Н. В.

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат педагогічних наук, доцент Макарчук В. В.

Захист відбудеться 18 травня 2022 року о 9.00 год. на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ	Error! Bookmark not defined.
1.1. Аналіз понятійно-категорійного апарату дослідження	Error! Bookmark not defined.
1.2. Інтерактивні технології як засіб формування комунікативної культури майбутніх учителів.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 2. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Стан сформованості комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій	Error! Bookmark not defined.
2.2. Шляхи формування комунікативної культури майбутніх учителів	Error! Bookmark not defined.
2.3. Аналіз результатів дослідження	Error! Bookmark not defined.
ВИСНОВКИ	8
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Error! Bookmark not defined.
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.

Актуальність дослідження. Освіта третього тисячоліття спрямована на посилення принципу гуманізації навчання й виховання, створення сприятливих умов для інтелектуального та духовного розвитку особистості, активізацію пошуку нових ефективних форм комунікації. Сьогодні особливої актуальності набуває проблема утвердження людини в суспільному житті та професійній діяльності. У цьому контексті новітні тенденції розвитку вищої освіти варто розглядати крізь призму необхідності підготовки високопрофесійного компетентного фахівця, здатного успішно конкурувати в сучасних реаліях, що швидко змінюються.

Докорінні зміни в політичній та соціально-економічній сферах українського суспільства, становлення нових соціокультурних відносин, трансформація духовних цінностей та ідеалів зумовили формування нової освітньої парадигми, що характеризується інтенсивним розвитком сучасних теоретико-методологічних підходів до процесу професійної підготовки майбутніх педагогів, застосуванням інтерактивних технологій, спрямованих на формування загальнокультурної компетентності фахівців, комунікативної культури, яка забезпечує гуманізацію взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

У Законі України «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., Концепції «Нова українська школа», «Концепції мовної освіти в Україні», «Державному стандарті мовної освіти у вищій школі», Концепції педагогічної освіти, професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» визначено пріоритетні напрями модернізації вищої педагогічної освіти, зокрема професійно-комунікативної підготовки майбутніх учителів, реалізація яких забезпечується впровадженням гуманістичного, культурологічного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, комунікативно-діяльнісного підходів.

Реалізація інтерактивних технологій передбачає різнобічну обізнаність педагога із сутнісними характеристиками щодо ефективності кожної, оволодіння вміннями застосовувати її в реальному освітньому процесі, моделюючи розвивальний освітній простір у різних умовах функціонування закладу загальної середньої освіти.

Проблему формування комунікативної культури всебічно розглянуто в педагогіці (М. Буланова-Топоркова, Н. Волкова, В. Кан-Калик та ін.). Найбільш активно досліджено питання формування комунікативної культури вчителя (Р. Антропова, Р. Бабій, В. Грехнев, І. Зарецька, А. Мудрик та ін.).

Проблеми комунікації майбутнього вчителя обґрунтовано в багатьох працях різних напрямів, як-от теоретично-методологічні основи професійного спілкування (В. Киричук, В. Семиченко, Т. Титаренко, й ін.); формування комунікативних умінь і навичок (О. Абдуліна, З. Білоусова, В. Кан-Калик й ін.); способи комунікативної підготовки (О. Березюк, В. Наумов й ін.); культура педагогічного спілкування (В. Грехнєв, Т. Гриценко, С. Омельченко, Ю. Пелех й ін.).

Узагальнюючи педагогічні праці, у яких розкриваються питання теорії і практики інноваційних технологій загалом та інтерактивних технологій зокрема, виділимо декілька напрямів здійснення наукових досліджень: переваги використання інтерактивних технологій аргументували С. Кашлев, О. Комар, І. Мельничук, І. Підласий, О. Пометун, Л. Пироженко та ін.; обґрунтовували методику використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів (Н. Баліцька, О. Єльнікова, Т. Добриніна, Г. Коберник, Л. Пироженко та ін.).

Актуальність порушеної проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість, зумовили вибір теми дослідження: «Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій».

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні й експериментальній перевірці шляхів формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дослідження та уточнити сутність базових понять.
2. З'ясувати стан сформованості комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

3. Обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

Об'єкт дослідження – професійно-комунікативна підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – шляхи формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

Для вирішення завдань дослідження і досягнення поставленої мети використано комплекс методів: теоретичні – аналіз наукових джерел, узагальнення та систематизація наукових даних з порушеної проблеми; емпіричні – спостереження, письмове та усне опитування, тестування, вивчення результатів діяльності; експериментальні: констатувальний і формувальний експерименти.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Експериментальною роботою було охоплено 45 здобувачів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта. Освітня програма «Початкова освіта».

Теоретичне значення зумовлено тим, що обґрунтовано шляхи формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій; уточнено сутність феномену «комунікативна культура майбутніх учителів».

Практичне значення результатів полягає в розробці тренінгу: «Комунікативна культура – умова успішної діяльності майбутніх учителів», що спрямований на вдосконалення та розвиток інтелектуального та загальнокультурного рівня здобувачів вищої освіти, а також вироблення практичних умінь щодо формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

Результати дослідження можуть бути використані викладачами в процесі підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти, організації самостійної та науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційного дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, на V Міжнародній Інтернет-конференції «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (м. Умань, 21 жовтня 2021 р.).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано тези «Інтерактивні технології як засіб формування комунікативної культури майбутніх учителів».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (111 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 114 сторінок, з них 93 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

Дослідження проблеми формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій дозволяє сформулювати такі висновки.

На основі аналізу понятійно-категорійної бази дослідження (поняття «культура», «комунікація», «спілкування», «інтерактивна технологія», «комунікативна культура майбутнього вчителя»), сучасних наукових підходів до визначення сутності комунікативної культури педагога, з урахуванням особливостей професійної діяльності вчителів уточнено ключове поняття дослідження «комунікативна культура майбутнього вчителя» як вид професійно-педагогічної культури, багатокomпонентне утворення, що інтегрує особистісно-ціннісний, когнітивний та технологічний аспекти, які реалізуються в індивідуальному, предметному й професійному контекстах комунікативної діяльності педагога.

Комунікативна культура виявляється в здатності фахівця виявляти особистісні риси, адекватно сприймати поведінку суб'єктів спілкування, налагоджувати продуктивні міжособистісні стосунки, майстерно використовувати вербальні та невербальні засоби впливу комунікативно-професійного спрямування, формувати сприятливий емоційний мікроклімат у колективі й довірливі професійні взаємини.

Обґрунтовано сутність інтерактивних технологій за такими параметрами: топічний (витоки, місце походження поняття), генетичний (етапи розвитку цього поняття), тематичний (систематизація тематики дослідження з проблеми), методичний (послідовний, систематичний).

Аналіз результатів дослідження стану сформованості комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій дав можливість зробити висновки про те, що у більшості здобувачів вищої освіти переважають середній та низький рівні і лише незначна група опитаних здобувачів вищої освіти характеризується наявністю високого рівня сформованості комунікативної культури.

Визначено рівні розвитку комунікативної культури: низький, середній і

високий.

У процесі експериментальної роботи теоретично обґрунтовано шляхи формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій: професійна спрямованість змісту фахових дисциплін, забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі «викладач – здобувачі вищої освіти», моделювання професійно спрямованих ситуацій.

Метою проведення формувального етапу експерименту дослідження була перевірка шляхів формування комунікативної культури здобувачів вищої освіти. Під час організації цього етапу експериментального дослідження наголошено, що для формування комунікативної культури майбутніх учителів потрібно проводити систематичну й цілеспрямовану підготовку в межах навчальних курсів. З огляду на складність цього завдання та його виконання засобами традиційних дисциплін, які лише частково висвітлюють окремі аспекти проблеми комунікативної культури, розроблено тренінг «Комунікативна культура – умова успішної діяльності вчителя». Використано комплекс інтерактивних технологій (мультимедійні, квест-метод, ігрові ситуації, комунікативні задачі, портфоліо, захист проектів, тренінг, презентації).

Експериментальна робота передбачала перевірку ефективності запропонованих шляхів формування комунікативної культури в майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій, що дозволило виявити кращі результати, знайшовши відбиття в позитивній динаміці рівнів сформованості комунікативної культури в майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій.

За результатами експериментальної роботи, констатовано суттєве зростання рівня комунікативної культури здобувачів вищої освіти ЕГ після завершення дослідження за експериментальною методикою. Отримані результати на констатувальному, формувальному етапах засвідчують вищий рівень сформованості комунікативної культури здобувачів вищої освіти ЕГ порівняно з КГ.